

Kvittering på innsendt svar på Høring - endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften - godtgjøring til verger mv.

Saksnummer: 24/5721

Sak: Høring - endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften - godtgjøring til verger mv.

Levert: 12.12.2024 12:30

Svartype: Med merknader

Jeg svarte som: Bruker- og interesseorganisasjon

Avsender: Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)

Kontaktperson: Hedvig Ekberg

Kontakt e-post: inga@nfunorge.org

Høringsinnspill til forslag til endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften - ny modell for godtgjøring til verger mv.

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet om endringer i vergemålsloven og vergemålsforskriften av 16.09.24. Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) takker for anledningen til å inngi høringssvar.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 betalende medlemmer.

Innledende

Før vi kommer med våre innspill til de enkelte punktene i høringsnotatet, vil vi komme med noen innledende betraktninger angående vergemålsordningen. NFU har i mange år vært kritisk til vergemålsloven på en rekke områder. Vi mener at ordningen strider med FNs konvensjon om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) på flere punkter, og at ordningen burde erstattes med et beslutningsstøttesystem.

Vi er særlig kritiske til ordningen med faste verger. Vi mener det er en forutsetning for å utføre et vergeoppdrag på en god måte, at man kjenner den man skal være verge for. Dette er helt avgjørende for å kunne vite noe om deres ønsker, vilje og preferanser. En del av våre medlemmer har faste verger som de ikke engang har møtt. Det er da umulig for vergen å ta stilling til ting som hva vedkommende ønsker å bruke penger på, hvor vedkommende ønsker å bo, hvilke tjenester og ytelser vedkommende har behov for osv. Gjennom vårt arbeid mottar vi en del henvendelser fra medlemmer som har utfordringer med faste verger. Flere opplever at vergen ikke er i stand til å ivareta deres interesser, gjør for lite arbeid, og at deres faste verge handler mot deres vilje.

Innspill til de enkelte punktene i høringsnotatet

Innspill til punkt 2.1 om forslag til endringer i vergemålsloven § 30

Vi er positive til forslaget om at regjeringen skal ha utvidet mulighet til å bestemme i

forskrift at godtgjørelsen ikke skal betales av den som har verge. Vi er enige i at det er uheldig at barn med høy formue som får behov for verge skal betale denne utgiften seg, og støtter derfor departementet på dette punktet.

Innspill til punkt 2.2 om forslag til endring i vergemålsloven § 75

NFU har i utgangspunktet ingen innvendinger mot at statsforvalteren gis formell kompetanse til å ta imot søksmål og utøve partsstillingen. Vi vil likevel bemerke at det er viktig at det da iverksettes mekanismer som gjør at departementet fremdeles holder seg oppdatert på hvilke saker om rettslig handleevne som er aktuelle og prinsipielle, slik at problematiske regler og praksiser kan fanges opp og gjøres noe med.

Innspill til punkt 3.1 om ny modell for godtgjøring til verger

Før vi kommenterer forslagene til endring i modellen for godtgjøring til verger, ønsker vi å knytte noen overordnede bemerkninger til dette med kompensasjon for vergeoppdrag.

NFU mener at utgiftene til vergemål ikke burde påføres den som har behov for det. Etter CRPD artikkel 12 er beslutningsstøtte en menneskerettighet. I CRPD artikkel 12 (3) heter det at konvensjonspartene skal «treffe hensiktsmessige tiltak for å gi mennesker med nedsatt funksjonsevne tilgang til den støtte de kan trenge for å kunne utøve sin rettslige handleevne». Det er denne funksjonen vergemålsordningen utfyller i norsk rett. CRPD-komiteen har i sin uttalelse nr. 1 fra 2014 uttalt at for at konvensjonsstatenes forpliktelser etter artikkel 12 (3) skal anses for oppfylt, må beslutningsstøtte være tilgjengelig ved «nominal or no cost».[1] Oversatt betyr dette at beslutningsstøtte enten må være gratis, eller ha en kostnad som er av en slik størrelse at den kun kan anses som formell.

De vurderingene som departementet gjør i høringsnotatet synes å bygge på at godtgjørelsen til verger i stor grad skal reflektere den faktiske arbeidsmengden det er å utføre et vergeoppdrag, samtidig som denne kostnaden skal legges til den som har behov for støtte. Dette strider mot Norges folkerettslige forpliktelser etter CRPD artikkel 12. Økonomi skal ikke være noe som hindrer noen i å ha tilgang på støtte, og det skal heller ikke være noe som tærer på lommeboka.

I høringsnotatets punkt 3.2 argumenterer departementet for at mindreårige ikke burde behøve å betale for egen verge fordi de selv ikke samtykker til opprettelsen av vergemål. NFU ønsker å påpeke at det samme er tilfellet for mange av våre medlemmer. Selv om vergemål skal være en frivillig ordning, er ikke dette alltid tilfellet for mange av våre medlemmer.

NFU mener derfor at kostnadene ved vergemålet må påføres staten, og ikke den som har behov for verge.

Om skillet mellom personlige og økonomiske vergeoppdrag

Vi er enige med departementet i at det ikke er hensiktsmessig at det ytes forskjellig godtgjørelse for oppdrag som omfatter henholdsvis økonomiske og personlige forhold. Vergeoppdrag som gjelder personlige interesser er som oftest mer omfattende enn rent økonomiske vergeoppdrag, da det skal omfatte støtte til avgjørelser om ting som bolig, arbeid, skole, ytelser og stønader fra Nav, omsorgstjenester fra kommunen, og mer. Dette er noe NFU har pekt på i årevis, og det er bra at det nå foreslås endringer på dette punktet.

Vi er likevel kritiske til at dette kun skal erstattes med én ordinær og én forhøyet årlig sats. Vergemål må kunne tilpasses individuelt, noe den nye foreslåtte

godtgjørelsesmodellen ikke legger til rette for. Det burde være mulighet til å tilpasse godtgjørelsen etter hvor omfattende vergeoppdraget er. Dersom man vanligvis ikke har behov for verge, men havner i situasjon hvor dette behovet oppstår, burde man kunne betale kun for dette. På samme vis burde man kunne betale en mindre årlig sats dersom man kun trenger støtte når det kommer til f.eks. regnskap, enn hvis man også har behov for støtte på andre områder i livet. Alle lever svært forskjellige liv, og man burde ha større adgang til å tilpasse støtten enn det som muliggjøres av kun to satser. NFU mener at dersom man skal måtte betale for vergemål, skal man kunne betale et forholdsmessig beløp, og at departementet da må gi retningslinjer for disse vurderingene for å sikre lik praksis hos Statsforvalterne rundt om i landet.

Om forslag om å innføre én ordinær og én forhøyet årlig sats

Vi er positive til at departementet tar grep for å begrense bruken av time for timebetaling når det kommer til vergemål. Dette er uforutsigbart og fører til geografiske forskjeller på hva det koster å ha verge. Vi ser det også som positivt at verger som utfører omfattende støtte skal motta en forhøyet sats for arbeidet, men så lenge denne kostnaden er tenkt å påføres den som har behov for verge, blir ikke dette et forslag vi kan støtte.

Våre medlemmer har ikke samme muligheten til å påvirke sin økonomiske situasjon som det andre har. Mange får automatisk innvilget uføretrygd idet de fyller 18, uten mulighet til å påvirke beregningsgrunnlaget. De aller fleste leier kommunal bolig uten mulighet til å delta i den verdikningen det kan føre med seg å eie fast eiendom, og gjennom vergemålsloven er de også avskåret fra å spare i fond. Mange må betale for bistand som andre utfører selv - dette gjelder betaling for å få bistand til å handle, vaske klær, lage mat osv. Dersom de skal på ferie må de betale lønn innbefattet sosiale avgifter, overtid, reise, mat, opphold og lommepenger for bistandsyteren. Å øke utgiftene ved å ha verge kan altså utgjøre en ganske betydelig utgift for mange.

Vi mener videre at det er kritikkverdig av departementet å ikke legge noen føringer for hva som skal være å anse som et særskilt krevende vergeoppdrag. Særlig når det er tenkt at denne ekstra kostnaden skal påføres vedkommende som har behov for verge. Dette gjør at kostnadene som følger med å ha verge kommer til å bli uforutsigbare. Det kan også lett føre til at veldig mange verger kommer til å kreve kompensasjon for særskilt krevende vergeoppdrag. Dersom denne satsen innføres, ber vi om at det etter kort tid innhentes statistikk på hvor mange verger som får godtgjørelse etter den forhøyede satsen. Mange av våre medlemmer har som nevnt stram økonomi, og dette kommer til å tære ekstra på deres økonomiske situasjon. Hvis en slik forhøyet sats skal innføres, må det følge med retningslinjer for når den skal innvilges.

Om forslag om å heve de faste årlige satsene

NFU er i utgangspunktet ikke imot at godtgjørelsen til verger økes. Vi ser behovet for økt kompensasjon, slik at vergene kan gjøre en bedre jobb. Som tidligere nevnt, kan vi derimot ikke støtte dette forslaget så lenge kostnaden skal betales av den som har behov for verge.

Avslutningsvis

Vi mener også at terminologien «verge» og «vergemål» må byttes ut, men dersom den terminologien skal beholdes, støtter vi departementets forslag om å bruke formuleringen «den som har verge» i stedet for «den som er under vergemål».

Med vennlig hilsen,

Hedvig Ekberg, generalsekretær og

Inga Marie Tronsaune, juridisk rådgiver

[1] <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g14/031/20/pdf/g1403120.pdf>

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.